

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากเป็นที่มาของรายได้ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จากสถิติการท่องเที่ยว ปี 2547 2548 และ 2549 มีมูลค่าถึง 3.84 4.00 และ 4.68 แสนล้านบาท ตามลำดับซึ่งมีการขยายตัวร้อยละ 17.00 เปรียบเทียบกับปี 2548 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554) กล่าวถึงผลประกอบการของธุรกิจท่องเที่ยวปี 2553 เปรียบเทียบกับปี 2552 มีผลประกอบการดีขึ้นร้อยละ 41.2 ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม และจากรายงานฉบับผู้บริหาร โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี 2545 อ้างตาม อภิโชค และกรุณา, 2547 พบว่าประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว (ร้อยละ 7.70) ซึ่งมากกว่าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ร้อยละ 7.60) และการท่องเที่ยวของโลก (ร้อยละ 4.20)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(2555) ได้กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยในปี 2555-2559 กำหนดเป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา(Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย(Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมทางความคิด เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสินค้าท่องเที่ยว ส่งเสริมการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คำนึงถึงคุณค่าและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสนับสนุนการสร้างบรรยากาศการลงทุนในกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ เพื่อคืบคลานสู่ระดับโลก เกิดความมั่งคั่งสู่ชุมชน(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเกิดเป็นการจัดการบริหารสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานโลกโดยการบริหารจัดการวัฒนธรรม ประเพณี เอกลักษณ์ของชาติให้ยั่งยืนและเกิดวิวัฒนาการที่ดีงาม จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญ แต่ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีเฉพาะด้านบวกแต่ยังมีด้านลบ อีกทั้งการพัฒนาและขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว มักมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทั้งผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงขาดการวางแผนและการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบในทิศทางที่ถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหามลภาวะ ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาอาชญากรรม และการบุกรุกทำลายแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ทำให้ความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านการเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูญเสียไป การพัฒนาในลักษณะดังกล่าวนี้จึงเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

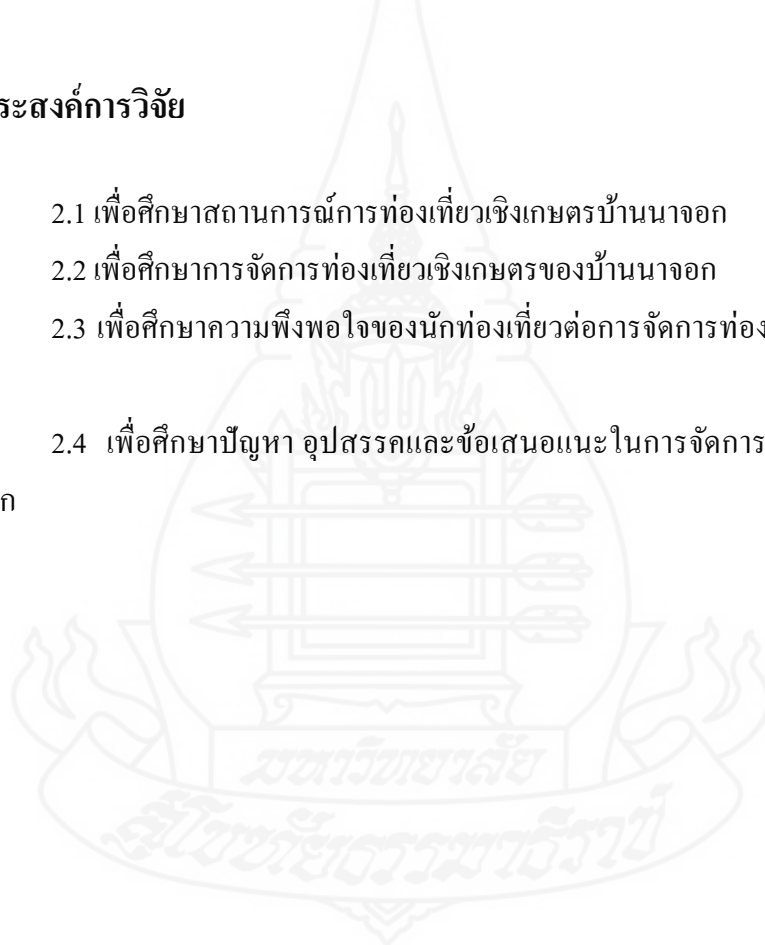
ในหลายประเทศได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้เกิดแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการที่เปลี่ยนจากสังคมที่มุ่งเน้นบริโภคนิยมเข้าสู่สังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการสร้างความสมดุลย์ให้เกิดขึ้นระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ดังนั้นขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบของท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน ฉะนั้นหากประเทศใดสามารถกำหนดมาตรการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้มีคุณภาพก็สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวมาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อทิศทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่อยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและชายแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศสวยงามล้อมรอบด้วยทิวเขา มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น งานไหลเรือไฟ งานนมัสการพระธาตุพนม งานสงกรานต์(งานบุญปีใหม่ไทยลาว) เป็นต้น อีกทั้งยังมีความหลากหลายของชนเผ่า ได้แก่ ภูไท แสก ลาว ญ้อ กะเลิง และชนชาติญวน ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนาม และในอำเภอเมืองนครพนมเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวอย่างยิ่ง คือ บ้านโสมจินห์ตั้งอยู่ในหมู่บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม ซึ่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ทำนา ปลูกผัก ทำสวนหมาก สวนพลู ชาเขียว และดำรงชีวิตอยู่ในวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการประเมินให้เป็นหมู่บ้านเชิงประวัติศาสตร์ และได้รับรางวัลหมู่บ้านจัดกิจกรรมนันทนาการดีเด่นระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2552 (สมจิตร อรรถวรนิติ).

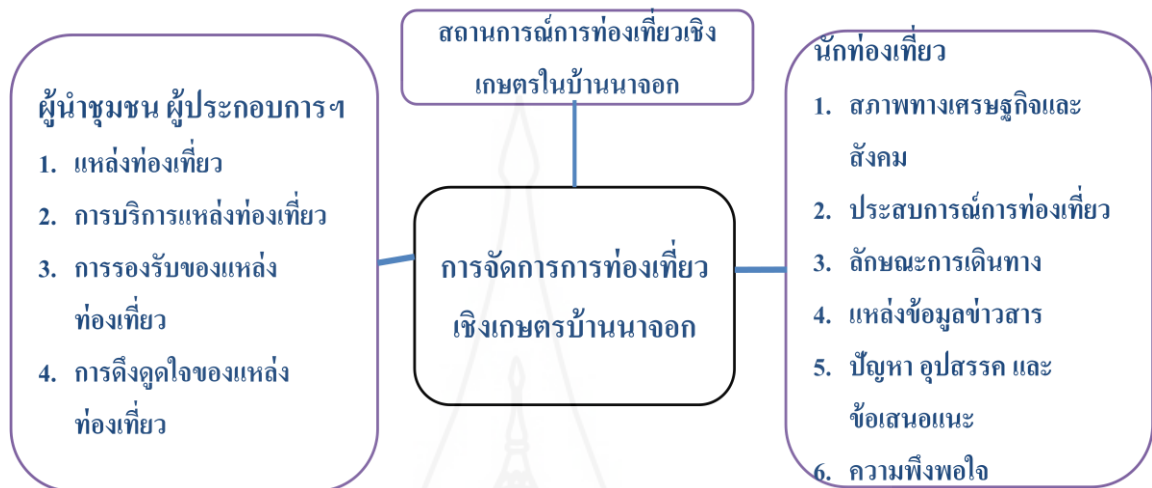
สัมภาษณ์, 2555) แต่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดนครพนมยังไม่ขยายตัวเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวแบบกระจุกตัว หรือตามเทศกาล จึงเป็นสาเหตุทำให้ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อย ไม่เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านนาจอกเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนใน การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บุคลากร การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถ เป็นแหล่งรองรับการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งก่อนการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นของจังหวัดนครพนมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาจอก
- 2.2 เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านนาจอก
- 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาจอก
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาจอก

3. กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาในพื้นที่บ้านนาจอก หมู่ที่ 5 ตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาจอก หมายถึง การดำเนินการ การให้บริการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาจอก เช่น การให้บริการที่พัก มัคคุเทศก์นำเที่ยว อาหาร บริการ ที่พัก กิจกรรมการเกษตร การประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน เป็นต้น

5.2 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบกิจกรรมทางการเกษตร และสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม รวมทั้งสามารถร่วมกิจกรรมทางการเกษตรที่มีในพื้นที่หรือในสวน ไร่นา ของตนเอง เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การผลิตชาเวียดนาม เป็นต้น

5.3 ผู้นำชุมชน หมายถึง เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในบ้านนาจอก มีบทบาทสำคัญในบ้านนาจอก รวมทั้งบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาจอก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้าน

5.4 การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การทำกิจกรรมใดๆ ที่มีความสัมพันธ์กับหลายๆ อย่าง ได้แก่ 1) การเดินทาง 2)ความต้องการ 3) ที่หมาย เช่น ภูเขา น้ำตก ทะเล เป็นต้น และ 4) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างท่องเที่ยว หรือหลังท่องเที่ยว อันได้มาซึ่งประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกที่ทำให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ

5.5 การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านนาจอก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการด้านผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจับจ่ายภายในหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล

5.6 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเกิดควบคู่กันระหว่างการเกิดรายได้และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน

5.7 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม ของบ้านนาจอก ได้แก่ สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลื้อย เพื่อชมความสวยงาม ความสำเร็จ ความเพลิดเพลินในกิจกรรมการเกษตร อีกทั้งสามารถลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเกษตรนั้นๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ

5.8 การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) หมายถึง ประชาชนและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในบ้านนาจอกซึ่งมีการคงอยู่ เปลี่ยนแปลง หรือสูญหายของอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่มีเชื้อสายเวียดนาม ทำให้มีความแตกต่างทางประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ลักษณะการทำการเกษตรภายในบริเวณบ้าน การแต่งตัวและอาหาร เป็นต้น

5.9 นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง ประชาชนที่เดินทางเข้ามาในหมู่บ้านนาจอก มีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนและชื่นชมสิ่งสวยงามเพื่อให้เกิดความสุขเพลิดเพลิน และไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบอาชีพหรือไปอยู่ประจำ

5.10 สักยภาพบุคลากร หมายถึง ความพร้อมและทักษะของประชาชนในหมู่บ้านนาจอก ในการจัดการหรือการดำเนินการต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

5.11 ศักยภาพชุมชน หมายถึง ความพร้อมของทรัพยากรธรรมชาติในหลายๆ ด้าน เช่น ความได้เปรียบทางภูมิประเทศ ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งทักษะของประชาชนในหมู่บ้านนาออก อำเภอเมืองนครพนม ในการรองรับการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านนาออก โดยนำผลการศึกษาไปพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

6.2 เป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน โดยนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.3 เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดและผู้สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและได้รับการปรับปรุงตามผลการศึกษา

